ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚ.
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤ.
Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Τασούλα Τσιλιμένη
Νικόλαος Γραίκος
Λεωνίδας Καίσαρης
Μάνια Καπλάνογλου

Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων

Το δελφίνι

Α΄ & Β΄ Δημοτικού

1ος τόμος

Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ & Β΄ Δημοτικού

Το δελφίνι

1ος τόμος

Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Τασούλα Τσιλιμένη, Λέκτ. Πανεπ. Θεσσαλίας
Νικόλαος Γραίκος, Εκπ/κός Λεων. Καίσαρης, Εκπ/κός
Μάνια Καπλάνογλου, Επίκ. Καθηγ. του Πανεπ. Αιγαίου

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Αλέξανδρος Ακριτόπουλος, Λέκτ. Πανεπ. Δ. Μακεδονίας
Ι. Μπάκανος, Σχ. Σύμβουλος Ηλ. Αναγνώστου, Σχ. Σύμβ.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Βασιλική Λαμπίτση, Σκιτσογράφος-Εικον/φος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Θεόδ. Τάσιος, Φιλόλογος

ΥΠΕΥΘ. ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Π. Μπερερής, Χ. Παπαρίζος, Σύμβουλοι του Παιδαγ. Ινστ.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Νικολέττα Γκλιάου, Μόνιμη Πάρ. του Παιδ. Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Αλέξης Κυριτσόπουλος, Εικαστικός καλλιτέχνης

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤ. ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS Γραφ. Τέχνες Α.Ε.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ,
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Τασούλα Τσιλιμένη
Νικόλαος Γραίκος
Λεωνίδας Καίσαρης
Μάνια Καπλάνογλου

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ & Β΄ Δημοτικού

Το δελφίνι

1ος τόμος

Η προσαρμογή του βιβλίου έγινε από την Ομάδα ανάπτυξης ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού προσβάσιμου από αμβλύωπες μαθητές, του έργου «Σχεδιασμός και Ανάπτυξη προσβάσιμου εκπαιδευτικού και εποπτικού υλικού για μαθητές με αναπηρίες – Οριζόντια Πράξη».

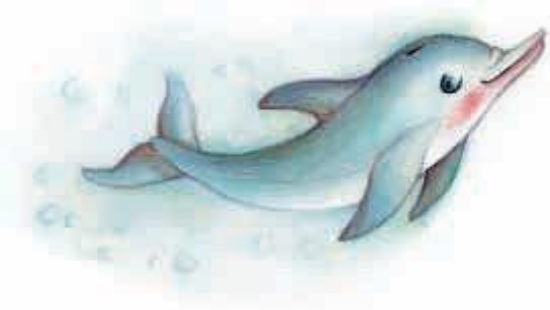

Τα δελφίνια

Τα δελφίνια στο χαρτί
του νερού χαρταετοί.
Όλο πήδους και ναζάκια
χρυσοφτέρουγα ναυτάκια
παίζουν και ασφυκτιούν
έξω στη ζωή να βγουν
με φωνές και με τραγούδια
με σημαίες και λουλούδια.

Β. Δ. Αναγνωστόπουλος

Και σου μιλώ για…

Σ΄αυτό το βιβλίο θα βρεις παραμύθια, ποιήματα και ιστορίες που γεννήθηκαν από τη φαντασία και τη σοφία ανθρώπων του χτες και του σήμερα. Ιστορίες που θα σου μιλήσουν για την οικογένεια, το σχολείο, το περιβάλλον, την ειρήνη, τη φιλία και γι’ άλλα πολλά θέματα. Ταξιδεύοντας με κάθε ιστορία, θ’ ανακαλύψεις ότι οι άνθρωποι σε όλες τις εποχές και σε όλο τον κόσμο αγαπούν και

νοιάζονται για τα ίδια πράγματα.

Κρατάς στα χέρια σου ένα Ανθολόγιο φαντασίας, περιπέτειας και χαράς, που ελπίζουμε σαν «δελφίνι» να σε ταξιδέψει στον πολιτισμό όλου του κόσμου.

Η συγγραφική ομάδα
του Ανθολογίου

*** Όταν βλέπεις τον τίτλο σε αγκύλες [ ] σημαίνει πως δεν είναι του συγγραφέα, αλλά της συγγραφικής ομάδας του Ανθολογίου. Αυτό συμβαίνει είτε γιατί είναι απόσπασμα (δηλ. ένα μέρος ενός κειμένου) είτε γιατί ο ποιητής δεν έχει δώσει τίτλο στο ποίημά του. Θα συναντήσεις λέξεις, που θα συνοδεύονται από έναν αστερίσκο (*). Επειδή οι λέξεις αυτές μπορεί να σου φανούν δύσκολες, στο κάτω μέρος της σελίδας θα βρίσκεις τι σημαίνουν.**

Κάτω από
τα τριανταφυλλένια
πέλματά σου
δυο καρδιές-
η καρδιά της μητέρας
η καρδιά του πατέρα.
Πάτα γερά.
Δε θα πέσεις

Γιάννης Ρίτσος

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Γιώργος Σικελιώτης, «Οικογένεια»

Η γελαστή οικογένεια

Πάνω στ’ άσπρο το χαρτί
ζωγραφίζω ένα σπιτάκι,
καναπέ χαλί και τζάκι.

Καθιστούς στον καναπέ
σχεδιάζω έναν πατέρα
δυο παιδιά και μια μητέρα.

Κι επειδή θέλω πολύ
να φανεί στη ζωγραφιά μου
η χαρά που ’χει η καρδιά
μου

των χειλιών τις άκρες κάνω
προς τα πάνω να κοιτάνε
κι έτσι όλοι τους γελάνε.

Μαρία Γουμενοπούλου

Σε ποιο σημείο το ποίημα μιλάει, για τα μέλη της οικογένειας; Πόσα είναι αυτά; Πόσα μέλη έχει η δική σου οικογένεια;

Φέρε στο σχολείο μια φωτογραφία της οικογένειάς σου και σύγκρινέ την μ' αυτήν που βρίσκεται στην επόμενη σελίδα του βιβλίου. Παρατήρησε τα ρούχα, το χώρο που βρίσκονται, τα πρόσωπα

και το πώς στέκονται απέναντι στο φακό.
Με τους συμμαθητές σου κάντε υποθέσεις ο ένας για τη φωτογραφία του άλλου.

Ζωγράφισε ένα από τα μέλη της οικογένειάς σου.

Η κουκουβάγια και η πέρδικα

Μια μέρα συνάχτηκαν όλα τα πουλιά και συμφώνησαν να βάλουν τα παιδιά τους στο σχολείο να μάθουν γράμματα.

Ηύραν* και δάσκαλο και τον διόρισαν. Άνοιξαν το σχολείο κ' επήραν τα παιδιά τους και τα έγραψαν.

Ύστερα από λίγες μέρες μερικά παιδιά πήγαν στο σχολείο και δεν ήξεραν το

---

*Ηύραν: βρήκαν

μάθημα τους. Ο δάσκαλος τα άφησε νηστικά το μεσημέρι. Μέσα στα παιδιά που έμειναν τιμωρία ήταν και το παιδί της κουκουβάγιας.

Η κουκουβάγια, άμα είδε πως εσχόλασαν τα παιδιά το μεσημέρι και το μωρό της δεν εσχόλασε, επήρε λίγο ψωμί κ' επήγε στο σχολείο να του το δώσει.

Καθώς επήγαινε, την έφτασεν η πέρδικα. Έμεινε κ' εκείνης το μωρό της νηστεία, κ' επήγαινε να του

δώσει λίγο ψωμί. Λέγει η πέρδικα της κουκουβάγιας:
- Να χαρείς τα μάτια σου, γείτονα. Έχω πολλή δουλειά και σε παρακαλώ να πάρεις και του μωρού μου το φαΐ του.
- Το παίρνω, γειτόνισσα, λέγει η κουκουβάγια, αλλά δεν ξέρω το μωρό σου ποιο είναι.
- Ω, λέγει η πέρδικα, όσο γι' αυτό είναι πολύ εύκολο να το βρεις.

Το μωρό μου είναι το πιο όμορφο μωρό του σχολείου!

Η κουκουβάγια πήγε στο σχολείο. Παρακάλεσε το δάσκαλο κι αυτός εδέχτηκε να δώσει το ψωμί του μωρού της. Ύστερα είπε του δασκάλου να την αφήσει να δει όλα τα παιδιά. Εκοίταξε καλά-καλά, δεν ηύρε το μωρό της πέρδικας. Εγύρισε πίσω, επήγε και ηύρε την πέρδικα και της έδωσε το ψωμί και της λέει:
- Τι να σου κάμω! Εκοίταζα μιαν ώραν και δεν το ηύρα το μωρό σου, γιατί μέσ' στο σχολείο δεν ήταν

ομορφότερο μωρό από το δικό μου!

Λαϊκός μύθος
από την Κύπρο

Τι νιώθουν η κουκουβάγια και η πέρδικα για τα παιδιά τους;

Στο «δελφίνι» υπάρχουν κι άλλα κείμενα που περιγράφουν τη μητρική αγάπη. Τι κοινό έχουν οι ήρωες μεταξύ τους;

Παρατήρησε την εικόνα. Τι δείχνει; Σε ποιο από τα παρακάτω είδη ανήκει;

Βάλε Χ στο σωστό τετράγωνο:

πίνακας ζωγραφικής ☐	
γλυπτό ☐	**κέντημα** ☐

21 / 15

Ποιος διευθύνει

Ρώτησα ένα κοριτσάκι:
- Ποιος διευθύνει στο σπίτι; Αυτή σωπαίνει και κοιτάζει.
- Λέγε, ποιος είναι ο αρχηγός; Ο μπαμπάς ή η μαμά;

Το κοριτσάκι με κοιτάζει και δεν απαντά.

- Λοιπόν; Θα μου πεις; Πες μου ποιος είν' ο αρχηγός; Με ξανακοιτάζει με αμηχανία.
- Δεν ξέρεις τι θα πει «διευθύνω»; Και βέβαια το ξέρεις.
- Δεν ξέρεις τι θα πει «αρχηγός»; Και βέβαια το ξέρεις.
- Λοιπόν;

Με κοιτάζει και σωπαίνει. Δεν ξέρω τι να κάνω. Να θυμώσω; Κι αν η καημένη είναι μουγκή;
Τώρα, να, το βάζει στα πόδια. Τρέχει μέχρι την

άκρη του λιβαδιού, γυρνάει απότομα, μου βγάζει τη γλώσσα και μου φωνάζει γελώντας:
- Δε διευθύνει κανείς, γιατί στο σπίτι μας όλοι μας αγαπιόμαστε.

Τζιάνι Ροντάρι

Αν ήσουν εσύ στη θέση του κοριτσιού, τι θα απαντούσες στην ίδια ερώτηση για τη δική σου οικογένεια;

Η εικόνα, δείχνει μια οικογένεια, όπως ήταν τα περασμένα χρόνια. Μπορείς να περιγράψεις τι ακριβώς κάνει το κάθε πρόσωπο;

Κώστας Γραμματόπουλος, εικονογράφηση στο αλφαβητάριο «Τα καλά παιδιά»

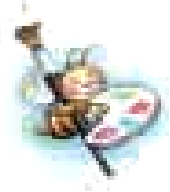

Ζωγράφισε ένα μέλος της δικής σου οικογένειας να κάνει μια καθημερινή και συνηθισμένη δουλειά.

Νανουρίσματα
και ταχταρίσματα

α. Κοιμήσου συ μικράκι μου

Κοιμήσου συ μικράκι μου
και γω σε νανουρίζω,
και την κουνίτσα σου
κουνώ,
γλυκά και σε κοιμίζω.
Σα σε κοιμίσω ύστερα
στην Παναγιά σ' αφήνω,
στην Παναγιά και
στο Χριστό και
στο φύλακ' άγγελό σου,
για να σε προφυλάγουνε
παν' στο προσκέφαλό σου.

β. Κοιμήσου νερατζούλα μου…

Κοιμήσου νερατζούλα μου,
αμυγδαλιά χρυσή μου
κοιμήσου κερασίτσα μου
να σε χαρεί η ψυχή μου.

Νανουρίσματα
από τη Θράκη
και την υπόλοιπη Ελλάδα

γ. Τάρνα, ταρνανίστε το…

Τάρνα, ταρνανίστε το
ζάχαρη ποτίστε το,
μόσκο* και ραντίστε το
και δροσολογίστε το.

δ. Ταχτιρντί του λέγανε

Ταχτιρντί του λέγανε
και μου το παντρεύανε
και του δώνανε προικιά
ένα κόσκινο φλουριά

και του δώναν' εν' αμπέλι
που χωρεί ο λα(γ)ός και
μπαίνει.

Ταχταρίσματα* από
την Ήπειρο και την Κύθνο

***μόσκος ή μόσχος**: αρωματικό υγρό, που μυρίζει πολύ όμορφα

***ταχταρίσματα ή ταρναρίσματα**: τραγουδάκια που λέει η μητέρα στο παιδί της, όταν το χορεύει στα γόνατά της για να το διασκεδάσει

δραστηριότητες

Στο δεύτερο νανούρισμα με ποιες λέξεις η μητέρα δείχνει την αγάπη στο παιδί της;

Τι εικονίζουν οι πίνακες; Τι άραγε να σκέφτεται κάθε μητέρα για το παιδί της;

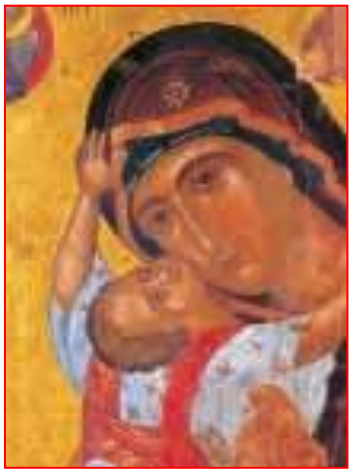

Παναγία
η Γλυκοφιλούσα
«Καρδιώτισσα»

Γεώργιος Ιακωβίδης, «Μητρική Στοργή»

Εδώ βλέπεις το χάρτη της Ελλάδας, στον οποίο σημειώνονται οι περιοχές απ' όπου προέρχονται οι στίχοι που διάβασες: η Ήπειρος (κόκκινο), η

Θράκη (μπλε) και η Κύθνος (πράσινο). Στο μεγάλο χάρτη της Ελλάδας του σχολείου σου βρες αυτές τις περιοχές και το δικό σου τόπο. Μέτρησε ποια περιοχή είναι η πιο κοντινή και ποια η πιο μακρινή από το δικό σου τόπο.

[Η Αρετούσα]

Στους περασμένους
τους καιρούς, στην πόλη
της Αθήνας,
ο Ηράκλης ήταν βασιλιάς
ο ξακουστός ο ρήγας*,
και της κυράς του τ' όνομα
το λέγανε Αρτέμη,
φρόνιμη ήταν κι όμορφη,
μοσχομεγαλωμένη*.

***ρήγας: βασιλιάς**

***μοσχομεγαλωμένη: καλοαναθρεμμένη**

Ευτυχισμένοι ζούσανε
οι δυο τους μες στα
πλούτη,
ένα μόνο τους έλειπε μες
στη ζωή ετούτη,
κι από τη στεναχώρια τους
κόντευαν να ποθάνουν:
που δεν μπορούσανε
κι αυτοί ένα παιδί να κάνουν
Τον ήλιο και τον ουρανό
συχνά παρακαλούσαν
να τους χαρίσουν το παιδί
που τόσο πεθυμούσαν.
Οι ευχές τους
εισακούστηκαν
και, μια καλήν ημέρα,
έφερε η βασίλισσα

στον κόσμο θυγατέρα.
Όνομα ο ρήγας έδωσε
στην κόρη: Αρετούσα,
για τα καλά της τα πολλά,
τα πλούτη και τα λούσα.
Μεγάλωνε η Αρετή
σαν δροσερό κλωνάρι
κι επλήθαινε στην ομορφιά,
στη γνώση και στη χάρη.

Βιτσέντζος Κορνάρος

Πώς ονομαζόταν η μητέρα και ο πατέρας της Αρετούσας και για ποιο λόγο ήταν στενοχωρημένοι;

Η παρακάτω ζωγραφιά είναι έργο του λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου, ο οποίος εμπνεύστηκε από το ποίημα που διάβασες. Μαζί με την Αρετούσα ο Θεόφιλος ζωγράφισε και τον καλό της, τον Ερωτόκριτο.

Μπορείς να περιγράψεις την Αρετούσα; Πώς φαντάζεσαι το αρχοντικό σπίτι όπου έμενε;

Θεόφιλος, «Ερωτόκριτος και Αρετούσα»

Κάποιοι συνθέτες εμπνεύστηκαν από την ιστορία της Αρετούσας, όπως ο Γιάννης Μαρκόπουλος και ο Χριστόδουλος Χάλαρης. Εάν έχετε στο σχολείο σας το CD *Ερωτόκριτος και Αρετή* του Μαρκόπουλου, μπορείτε να ακούσετε το τραγούδι του *Ερωτόκριτου* για την *Αρετούσα* (αρ. 43) ή από το CD *Ερωτόκριτος* του Χάλαρη μπορείτε να ακούσετε το τραγούδι *Τα Θλιβερά Μαντάτα*.

Θα σ’αγαπώ ό,τι κι αν γίνει

Ο Μικρός ήταν πολύ κακόκεφος. Κλείστηκε στο δωμάτιο κι άρχισε να στριφογυρίζει κι όλα τα πράγματα ν’ αναποδογυρίζει. Τις ζωγραφιές από τον τοίχο τις ξεκολλούσε
κι όλα
τα παιχνίδια του χαλούσε.
«Θεέ μου!» είπε
η Μαμά «τι έχεις πάθει;»

«Είμαι ένας ανάποδος και γκρινιάρης Μικρός και κανείς δε μ’ αγαπάει» είπε ο Μικρός.
«Μικρέ μου» είπε η Μαμά «όπως και να ’σαι εγώ πάντα θα σ’ αγαπώ».
«Κι αν ήμουν αρκούδος, πάλι θα με φρόντιζες και θα

μ’ αγαπούσες;» ρώτησε ο Μικρός.
«Φυσικά» είπε η Μαμά.
«Εγώ θα σ’ αγαπώ ό,τι κι αν γίνει».
[...] «Ό,τι κι αν γίνει;» είπε ο Μικρός και χαμογέλασε.
«Κι αν ήμουνα κροκόδειλος;»
«Θα σε αγκάλιαζα και θα σε αγαπούσα και τη νύχτα θα σου τραγουδούσα» είπε η Μαμά.
«Χαλάει ποτέ η αγάπη;» ρώτησε ο Μικρός. «Λυγίζει άραγε ποτέ και σπάει; Κι αν ναι, μπορείς άραγε να την

κολλήσεις, και να τη φτιάξεις και να τη χτίσεις;»
«Α, δεν ξέρω» είπε η Μαμά «το μόνο που ξέρω είναι ότι θα σ' αγαπώ για πάντα».
«Κι όταν πεθάνουμε και χαθούμε, θα μ' αγαπάς ακόμη;» είπε ο Μικρός.«Θα υπάρχει ακόμα αγάπη;»
Η μαμά πήρε στην αγκαλιά της το Μικρό και κοίταξαν μαζί από το παράθυρο τον ουρανό. Το φεγγάρι έφεγγε ψηλά και τ' αστεράκια ήταν φωτεινά.
«Κοίτα, Μικρέ, τ' αστεράκια πώς λάμπουνε στον

ουρανό. Ξέρεις πως πολλά απ' αυτά έχουν πεθάνει εδώ και χρόνια πια; Τα βλέπεις όμως πώς φωτίζουν ακόμα στον ουρανό; Η αγάπη είναι σαν τ' αστέρια: ποτέ δεν πεθαίνει και πάντα φωτίζει».

Ντέμπι Γκλιόρι

Γιατί είναι κακόκεφος ο Μικρός της ιστορίας; Σε ποια ζωάκια σκέφτηκε να μεταμορφωθεί για να δοκιμάσει την αγάπη της μαμάς του; Σε τι θα μεταμορφωνόσουν εσύ και γιατί;

Φτιάξε το δικό σου «ουρανό της αγάπης». Γράψε στ' αστέρια το όνομα αγαπημένων σου

προσώπων και χρωμάτισέ τα με τα χρώματα που σου αρέσουν.

Έχεις νιώσει ποτέ ότι δε σ' αγαπούν;
Πότε;

Ο παππούλης

Ο παππούλης σαν κοπέλι*
Κάθε μέρα πάει στ' αμπέλι.

Το σκαλίζει, το ποτίζει
και το διπλοκαθαρίζει.

Και το Μάη με τους ανθούς
κορφοκόβει τους βλαστούς.

Κι ως να διπλοξεφυλλίσει,
η αγουρίδα* έχει γυαλίσει.

Τώρα φέρνει στο μαντίλι
κόκκινο γλυκό σταφύλι.

---

*κοπέλι: νέος
*αγουρίδα: άγουρο σταφύλι

Τώρα κάθεται δραγάτης*
ο παππούς ανοιχτομάτης

και του πάμε το φαΐ του
και μας δίνει την ευχή του

μας φιλεύει*
και σταφύλια
σε καλάθια,
σε μαντίλια.

Βασίλης Ρώτας

---

*<u>δραγάτης</u>: αγροφύλακας, αυτός που φυλάει τη σοδειά των χωραφιών
*φιλεύει: κερνάει

Ποια εργασία κάνει ο παππούς του ποιήματος; Συζητήστε για τις δουλειές των δικών σας παππούδων.

Θυμάσαι κάποια ευχή που σου έδωσε ο παππούς σου και πότε έγινε αυτό;

Στην παρακάτω ζωγραφιά εικονίζεται με ανθρώπινη μορφή ο μήνας του χρόνου που ωριμάζει το σταφύλι. Ποιο είναι το

όνομά του; Σε ποια εποχή ανήκει; Παρατήρησε την εικόνα και βρες κι άλλα χαρακτηριστικά που έχει ο καιρός αυτόν το μήνα.

Φωτεινή Στεφανίδη,
εικονογράφηση
στο παραμύθι
«Οι δώδεκα μήνες».

Η κλώσα

Ήταν μεσημέρι πολύ ζεστό, κι η Ασπρούλα γύρευε ένα δροσερό μέρος να καθίσει με τα κλωσοπούλια της. Τέλος βρήκε μια κουφάλα ενός δεντρου και τρύπωσε μέσα.

Τα πουλάκια στρώθηκαν γύρω της και κάτω απ’ τα φτερά της και κλείσαν τα μάτια τους να κοιμηθούνε.

Η μάνα όμως δεν κοιμόταν. Μ’ ορθάνοιχτα τα μάτια, κοίταζε από δω, κοίταζε από κει, και φύλαγε τα μικρά της.

- Ω! Η κλώσα, η κλώσα! Φώναξε η Γαρουφαλίτσα, κι έτρεξε κοντά της. Αχ, να πιάσω ένα πουλάκι! Κι έσκυψε και πήρε ένα στα χέρια της. Μα δεν πρόλαβε καλά καλά να το χαϊδέψει, κι ένα άγριο κακάρισμα

ακούστηκε κι η κλώσα όρμησε με νύχια και ράμφος πάνω στη Γαρουφαλιά. Κατατρόμαξε το κοριτσάκι, κι έφερε τα χέρια του στο πρόσωπο να φυλαχθεί, μα η κλώσα όλο και πιο άγρια ορμούσε πάνω του.

Φωνές, κακό η κλώσα, φωνές κι η Γαρουφαλίτσα απ' το φόβο της. Στο σπίτι πήραν όλοι είδηση και τρέξανε στην αυλή.

- Πέταξε το πουλί, φώναξε ο παππούς.

Μα εκείνη δεν καταλάβαινε κι όλο έκρυβε το πρόσωπο της με τα χέρια της, που κρατούσαν σφιχτά το πουλάκι. Ένα λεπτό ακόμα, θα γινόταν μεγάλο κακό, μα πρόφταξε ο παππούς και μπήκε ανάμεσα τους.

Πήρε το πουλάκι απ' τα χέρια της Γαρουφαλίτσας και σκύβοντας με προσοχή και κοιτώντας αλλού, το 'ριξε μπροστά στην αγριεμένη μάνα, που φούσκωνε τα φτερά της κι

έκανε γύρους μπροστά στα μικρά της.
- Τι έκανες, παιδί μου!
Φώναξε πρώτη η γιαγιά. Πιάνουν ποτέ κλωσοπούλια, όταν είναι κοντά κι η μάνα; Έλα τώρα μέσα να σου δώσω να πιεις λίγο νερό.

Ο παππούς έψαξε καλά το πρόσωπο του κοριτσιού, μην έχει καμιά γρατσουνιά, κι έβαλε στα χέρια του ιώδιο.
- Ποτέ να μην το ξανακάνεις αυτό, της είπε και τη χάιδεψε στα μαλλάκια της.

Ούτε στην κλώσα ούτε σε κανένα άλλο ζώο. Όλα αγριεύουν, όταν έχουν μικρά.
- Πω πω, έλεγε η Γαρουφαλίτσα, πόσο τρόμαξα! Πρώτη μου φορά είδα τόσο αγριεμένη κότα.
- Δεν είναι κότα, Γαρουφαλίτσα, είπε η μητέρα. Είναι κλώσα. Είναι μάνα. Μάνα που αγωνίζεται να φυλάξει τα μικρά της.
- Σωστά! Έλεγε πιο ύστερα η Γαρουφαλίτσα μέσα στο νου της. Η κλώσα, έτσι έπρεπε να κάνει, για να

σώσει το κλωσοπουλάκι της. Κι εγώ, αν κανείς έρθει να μου αρπάξει την κουκλίτσα μου, θα τον αφήσω;

Χρυσούλα Χατζηγιαννιού

Γιατί η κλώσα όρμησε στη Γαρουφαλίτσα;

Ένιωσες ποτέ να σε προστατεύει από κάποιον κίνδυνο η δική σου μαμά; Πότε και πού;

Παρατήρησε τις εικόνες στην επόμενη σελίδα και σκέψου τι μπορεί να αισθάνονται αυτές οι μητέρες. Στο άδειο τετράγωνο ζωγράφισε το πρόσωπο της δικής σου μαμάς.

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

Μαρκ Μπράουν,
[Ο Άρθουρ στο σχολείο]

Ο Σεπτέμβρης πάντα δες,
έχει όλα τα παιδάκια
φίλους και συμμαθητές.

Ρένα Καρθαίου

Η πρώτη μέρα στο σχολείο

Όταν χτύπησε το ξυπνητήρι, ήμουν ήδη ξύπνιος, καθισμένος στο κρεβάτι μου. Για δέκατη φορά βεβαιώθηκα πως δεν έλειπε τίποτα από την καινούργια μου τσάντα. Η κασετίνα, τα μολύβια, η σβήστρα, το πρόχειρο τετράδιο. Σηκώθηκα κρυφά. Πήγα γρήγορα και βρήκα το μικρό γούνινο αρκουδάκι μου, το έχωσα μέσα στην

τσάντα και γύρισα στο κρεβάτι μου. Έκλεισα σφιχτά τα μάτια μου για να δει η μαμά πόσο καλά είχα κοιμηθεί, εγώ, που στριφογύριζα σα σβούρα όλη τη νύχτα. Ο μπαμπάς άνοιξε την πόρτα.

- Το πρωινό είναι έτοιμο, Αργύρη! Εμπρός, όρθιος μεγάλε!

Έκανα ότι δεν άκουσα τίποτα. Η μαμά ήρθε να με φιλήσει. Την κοίταξα με μεγάλα έκπληκτα μάτια τάχα, σαν μπούφος. Αλλά ο μπούφος, εκείνο το πρωί

δεν πεινούσε. Το στομάχι του έκανε περίεργους θορύβους κι έτσι το γάλα και η φέτα με το βούτυρο έμειναν πάνω στο τραπέζι. Η μαμά επέμενε:
- Μα είσαι μεγάλος πια, μικρούλη μου! Το σκέφτεσαι; σε μισή ώρα θα βρίσκεσαι στο μεγάλο σχολείο!
Μου είχαν κοπεί τα πόδια. Κρύωνα κιόλας. Αλλά οι μεγάλοι είναι θαρραλέοι. Κατάφερα να φορέσω τα καινούργια μου ρούχα. Όλα ήταν

καινούργια, εκτός από το φόβο που είχε αρχίσει από τις διακοπές κιόλας. Στο δρόμο, αφού ήμουν πια μεγάλος, άφησα το χέρι της μαμάς. Δεν ήμουν εγώ σαν όλα αυτά τα πιτσιρίκια που περπατούσαν μπροστά μου. Μόλις όμως αντίκρισα το σχολείο, ξανάπιασα γρήγορα-γρήγορα το χέρι της μαμάς. Μου το έσφιξε δυνατά. Έπειτα μ' αγκάλιασε και δεν ήθελε να μ' αφήσει. Χρειάστηκε να βάλω όλη τη δύναμη για να της ξεφύγω. Ήμουν

μεγάλος πια εγώ. Μπήκα στο μεγάλο σχολείο χωρίς να γυρίσω πίσω. Σκούπισα τα μάτια μου. Έκανα τάχα πως μπήκε σκόνη στο μάτι μου. Οι μεγάλοι δεν κλαίνε. Μήπως και στα μάτια της μαμάς είχε μπει σκόνη; Θάρρος. Το μεσημέρι όταν θα έρθει να με πάρει, θα ξέρω να διαβάζω. Σίγουρα. Και να γράφω και να λογαριάζω. Όλα θα τα ξέρω. Θα ακούω προσεκτικά τη δασκάλα, θα είμαι ευγενικός με τους συμμαθητές μου, δε θα λέω

κακά λόγια, θα μπω ήσυχα-ήσυχα στη σειρά μου και δε θα λερώσω τα ωραία μου καινούργια ρούχα.

Η δασκάλα μας ήταν η κυρία Μεταξά. Ήθελε να τη φωνάζουμε Γεωργία και κυρίως όχι «δασκάλα». Ο Κυριάκος που καθόταν δίπλα μου, είπε:

- Δασκάλα, μπορώ…

Σταμάτησε. Η δασκάλα μας χαμογέλασε. Μετά είπαμε όλοι τα ονόματα μας. Φανή, Γιάννης, Ιουλία, Αναστασία…

Η δασκάλα μας κυρία Γεωργία τα έγραψε στον πίνακα. Κοιταζόμασταν όλοι μεταξύ μας με κάτι χαζά χαμόγελα.

Με τι θέλετε να αρχίσουμε; ρώτησε η κυρία μας.

Ο Κωστής σήκωσε το χέρι.

- Με την τουαλέτα κυρία.

Κλοντ Γκούντμαν

Θυμάσαι την πρώτη δική σου. μέρα στο σχολείο; Σε τι έμοιαζε και σε τι διέφερε από του Αργύρη;

Ζήτησε από τη μαμά και τον μπαμπά, τον παππού και τη γιαγιά να σου διηγηθούν πώς ήταν η δική τους πρώτη μέρα στο σχολείο.

Στη φωτογραφία βλέπεις μια σχολική τάξη από κάποιο χωριό της Μακεδονίας τα περασμένα χρόνια. Προσπάθησε να τη συγκρίνεις με μια φωτογραφία της τάξης σου.

Σε αυτή τη φωτογραφία βλέπεις μια σχολική τάξη σε μακρινή χώρα της Ασίας. Ποιες διαφορές νομίζεις ότι έχει αυτή η τάξη με τη δική σου;

Μαργαρίτα

Η μικρούλα η μικρή
Μαργαρίτα
να διαβάσει δεν μπορεί
άλφα βήτα.

Στα ματάκια της κυλά
ένα δάκρυ,
το βιβλίο της πετά
σε μιαν άκρη.

Το ποδάρι της χτυπά
και φωνάζει,
την κοιτάζουν τα παιδιά
κάνουν χάζι.

Να διαβάσει δεν μπορεί
άλφα βήτα,
αχ! τι άταχτο παιδί,
Μαργαρίτα!

Μιχάλης Στασινόπουλος

Ένιωσες ποτέ όπως η Μαργαρίτα του ποιήματος και για ποιο λόγο;

72 / 33-34

Λες ο ποιητής να είχε δει τον παρακάτω πίνακα πριν γράψει το ποίημά του;
Αν συγκρίνεις την εικόνα με το ποίημα, ποιες ομοιότητες ή διαφορές θα βρεις;

Νικηφόρος Λύτρας
«Δεν θέλει το σχολείον»

73 / 34

Μπορείς και συ να γίνεις ζωγράφος ή ποιητής και να φτιάξεις μια εικόνα ή ένα ποίημα για το σχολείο σου. Γίνε φωτογράφος και φωτογράφισε κάτι, από το σχολείο σου.

Ξ … όπως ξιφίας

Ο Ξέρξης ο ξιφίας γύρισε μια μέρα πολύ στενοχωρημένος από το σχολείο του. Δεν έφαγε τίποτα για μεσημεριανό και κλείστηκε στο δωμάτιό του. Αυτό ήταν πράγματι παράξενο γι’ αυτόν, αφού όλοι γνώριζαν πόσο λιχούδης και γελαστός ήταν.

Η μαμά του, λοιπόν, επειδή κατάλαβε πως

κάτι σοβαρό του συμβαίνει, μπήκε σιγά σιγά στο δωμάτιό του και τον βρήκε να κλαίει ξαπλωμένος στο κρεβάτι του.
- Τι έχεις αγοράκι μου; ρώτησε, παίρνοντας τον αγκαλιά.

- Αχ, μανούλα μου. Όλοι στο σχολείο με κοροϊδεύουν για τη μεγάλη σουβλερή μου μύτη! Με φωνάζουν μυτόγκα και δε θέλουν να παίζουν μαζί μου, γιατί φοβούνται, λένε, πως θα τους χτυπήσω… Ούτε κανείς κάθεται μαζί

μου στο ίδιο θρανίο, για να μην του σκίσω, λένε, την ποδιά… Κι όλο χαζοαστεία κάνουν με την μύτη μου: Προχτές, ας πούμε, που έβρεχε, ήρθαν όλοι με ένα μανταλάκι στο χέρι κι όταν τους ρώτησε η δασκάλα μας τι το θέλανε, βάλανε τα γέλια και της απαντήσανε πως θα κρεμούσαν τα βρεγμένα ρούχα τους στη μύτη μου να τα στεγνώσουν! Χτες πάλι, όταν στο μάθημα της ιστορίας ρωτούσε η δασκάλα πώς βυθίστηκε ο

Τιτανικός, πετάχτηκε το μελανούρι και φώναξε περιπαιχτικά: Μήπως περνούσε ο Ξέρξης από δίπλα του; Κι όλοι σκάσανε στα γέλια! Αλλά το χειρότερο έγινε σήμερα: Όταν με ρώτησε η δασκάλα τι δώρο θέλω να μου φέρει ο Αϊ-Βασίλης, πριν προλάβω ν' απαντήσω, άρχισαν όλοι να φωνάζουν: Ένα τεράστιο άσπρο σεντόνι! Ένα τεράστιο άσπρο σεντόνι! Και γιατί, παρακαλώ,σεντόνι; ρώτησε απορημένη η δασκάλα. Για

να σκουπίζει τη μύτη όταν συναχώνεται… φώναξαν τα παλιόπαιδα και τρελάθηκαν στα γέλια… Αυτό ήταν, δεν αντέχω άλλο! Δε θα ξαναπάω σχολείο ποτέ πια, είπε ο Ξέρξης και ξανάρχισε να κλαίει.

- Αυτό θα είναι πολύ κουτό από μέρους σου, μικρέ μου, του είπε η μαμά του, γιατί έτσι ούτε γράμματα θα μάθεις, ούτε και την αξία της μύτης σου θα αποδείξεις!

- Και τι αξία μπορεί να έχει η τεράστια, σουβλερή μου

μύτη; ρώτησε ο Ξέρξης, σταματώντας αμέσως το κλάμα του.
- Αυτό θα σε αφήσω να το ανακαλύψεις μόνος σου, όταν έρθει η κατάλληλη ώρα…
[…] Την άλλη μέρα ο Ξέρξης ξεκίνησε αποφασιστικά για το σχολείο του, όταν, στα μισά του δρόμου, άκουσε σπαραχτικές φωνές να καλούν σε βοήθεια και οι φωνές αυτές έρχονταν ακριβώς από τη μεριά του σχολείου! Δίνει μια με τη δυνατή ουρά του, χιμάει

σαν βολίδα μπροστά, πλησιάζει και τι να δει; Ένα πελώριο δίχτυ, αυτό που οι άνθρωποι λένε «τράτα», σάρωνε χωρίς έλεος το βυθό, φυλακίζοντας προς το θάνατο ό,τι έβρισκε στο διάβα του. Και μέσα βρίσκονταν η δασκάλα κι όλοι οι συμμαθητές του! Καθόλου δε δίστασε ο Ξιφίας: ορμάει πάνω στο δίχτυ και χρατς χρουτς! το ξεσκίζει με την κοφτερή του μύτη, λευτερώνοντάς τους όλους…

Μαρία Φραγκιά

Γιατί ο Ξέρξης σκέφτηκε να μην ξαναπάει στο σχολείο;

Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκαν οι συμμαθητές του Ξέρξη μετά τη διάσωσή τους;

Ο παπαγάλος

Σαν έμαθε τη λέξη
«καλησπέρα»
ο παπαγάλος, είπε ξαφνικά:
«Είμαι σοφός, γνωρίζω
ελληνικά.
Τι κάθομαι εδώ πέρα;»

Την πράσινη ζακέτα του
φορεί
και στο συνέδριο
των πουλιών πηγαίνει
για να τους πει μια γνώμη
φωτισμένη.
Παίρνει μια στάση λίγο
σοβαρή,
ξεροβήχει, κοιτάζει λίγο
πέρα,
και τους λέει: «Καλησπέρα».
Ο λόγος του θαυμάστηκε
πολύ.
«Τι διαβασμένος, λένε,
παπαγάλος!
Θα ’ναι σοφός αυτός πολύ
μεγάλος

αφού μπορεί κι ανθρώπινα μιλεί.
Απ' τις Ινδίες* φερμένος, ποιος ξέρει
πόσα βιβλία μαζί του να 'χει φέρει,
με τι σοφούς εμίλησε και πόσα
να ξέρει στων γραμματικών τη γλώσσα!
- Κυρ παπαγάλε, θα 'χουμε την τύχη
ν' ακούσουμε τι λες και παραπέρα;»

---

*Ινδίες: μακρινή χώρα της Ασίας

Ο παπαγάλος βήχει,
ξεροβήχει,
μα τι να πει, ξανάπε
«Καλησπέρα».

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

Για ποιους λόγους νομίζουν τα άλλα πουλιά ότι ο παπαγάλος είναι σοφός;

Πολλά ποιήματα γίνονται τραγούδια, όπως έγινε και με τον Παπαγάλο στο CD
Το μαντήλι της νεράιδας.
Εάν υπάρχει στο σχολείο σου, μπορείς να το ακούσεις.

Παίξε το παιχνίδι του παπαγάλου. Με τους συμμαθητές σου σχημάτισε κύκλο. Όταν ο δάσκαλος δώσει το σύνθημα, καθένας από σας την ίδια στιγμή θα

πρέπει ν’ αρχίσει να λέει μια οποιαδήποτε λέξη. «Κρατήστε» στο μυαλό σας όσο πιο πολλές λέξεις των άλλων «παπαγάλων» μπορείτε. Νικητής θα είναι όποιος θυμηθεί περισσότερες λέξεις, όταν ο δάσκαλος δώσει το σύνθημα του τέλους του παιχνιδιού.

[Το στοίχημα]

Κάθε μεσημέρι η μαμά και η Μαρία βάζουν ένα στοίχημα. Ποια θα φτάσει πρώτη στο σπίτι. Η μαμά από τη δουλειά της, η Μαρία από το σχολείο. Σχολάνε και οι δυο την ίδια ώρα. Μέχρι τώρα η Μαρία έχει κερδίσει μόνο τρεις φορές. Ο μπαμπάς έρχεται τελευταίος. Αυτός αργεί να σχολάσει.

[…] Έξω από την πόρτα της σταματάει, βγάζει τα κλειδιά της και ξεκλειδώνει.

Το πράσινο παλτό και η μαύρη τσάντα της μαμάς κρέμονται στην κρεμάστρα. Πάλι ήρθε πρώτη. Πάλι κέρδισε.

«Μαμά», φωνάζει και ορμάει στην κουζίνα. Η μαμά είναι μπροστά στο νεροχύτη και ετοιμάζει το φαγητό τους.

«Κοριτσάκι μου», λέει κι αυτή μόλις την ακούει. Γυρίζει και την αρπάζει στην αγκαλιά της. Τη σηκώνει ψηλά και τη στριφογυρίζει πάνω από το κεφάλι της.

Μαζί της στριφογυρίζουν και η σάκα και το ψωμί και το μακρύ μακρύ μολύβι της.

«Μαμά» φωνάζει από κει η Μαρία, «αφού όλο το δρόμο έρχομαι τρέχοντας, πώς γίνεται και συ φτάνεις πάντα πρώτη;»

Η μαμά χαμογελάει και τη σφίγγει τρυφερά.

«Μήπως επειδή τα ποδαράκια της κορούλας μου είναι ακόμη πιο μικρά από τα δικά μου;» λέει. Σε λίγο κάθονται και οι δυο στο τραπέζι. Τρώνε και διηγούνται η μια στην άλλη

πώς πέρασαν όλο το πρωί. Η μαμά στη δουλειά της, η Μαρία στο σχολείο. Κι αφού αποφάγανε η μαμά λέει:

«Και τώρα ξεκούραση...».

Η Μαρία πηγαίνει στο δωμάτιό της και ξαπλώνει.

Αργότερα η μαμά ανοίγει προσεχτικά την πόρτα, πλησιάζει το κρεβάτι της Μαρίας και της διορθώνει τα σκεπάσματα. Μετά της δίνει ένα απαλό φιλί στο μάγουλο και, πατώντας στις μύτες των ποδιών της, γυρίζει να φύγει. «Μαμά»

ακούγεται η φωνή της Μαρίας. «Ναι, χρυσό μου». «Μ' αγαπάς πολύ, μαμακούλα μου;» «Σ' αγαπώ πολύ, κοριτσάκι μου».

Μάρω Λοϊζου

Όταν επιστρέφεις από το σχολείο, ποιον βρίσκεις στο σπίτι σου;

Παρατήρησε την εικόνα.Τι νομίζεις πως λέει η μαμά και τι το παιδί; Τι συζητάς εσύ με τη δική σου μαμά;

Γιώργος Γεωργιάδης, «Μάνα και παιδί»

Ζωγράφισε τη στιγμή της επιστροφής σου στο σπίτι και βάλε ένα τίτλο στη ζωγραφιά σου.

Μικρή βιβλιοθήκη

Αν θέλεις να διαβάσεις και άλλα λογοτεχνικά βιβλία που έχουν ως βασικό τους θέμα τις ενότητες του Ανθολογίου, σου προτείνουμε κάποιους τίτλους. Μην ξεχνάς πως το καλύτερο είναι να επισκέπτεσαι συχνά βιβλιοθήκες της γειτονιάς σου, βιβλιοπωλεία και γενικά χώρους όπου θα βρεις και θα διαλέξεις ο ίδιος τα βιβλία.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ένα γεμάτο μέλια χεράκι, της Βούλας Μάστορη, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2001.

«Η Λυγερίτσα η Λυγερή» (ποίημα), του Νίκου Κανάκη, από το βιβλίο Τα ηλιοτρόπια, εκδ. Πατάκη Αθήνα 1998.

«Θέλω τον παππού και τη γιαγιά κοντούς» (ποιήμα), της Ρένας Καρθαίου, από το βιβλίο Στα μονοπάτια του ήλιου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2000.

Ποιον αγαπάει η μαμά,
της Σοφίας Παράσχου, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001

Το χαϊδονήσι, του Καρλ Νοράκ, εκδ. Σύγχρονοι Ορίζοντες, Θεσσαλονίκη 1998.

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

Άλφα βήτα, της Φωτεινής Στεφανίδη, εκδ. Σίγμα, Αθήνα 2002.

Δεν είμαι μικρός!,
της Τασούλας Τσιλιμένη,

εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.

«Η γυμναστική μου» (ποίημα), της Ντίνας Χατζηνικολάου, από το βιβλίο Ποιήματα για παιδιά, εκδ. Μικρός Πρίγκιπας, Θεσσαλονίκη 1998.

Η Φιλογράμματη και ο Φαγαλέξης, της Μαρίας Δημάση, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.

Ο βιβλιοπόντικας, του Βαγγέλη Ηλιόπουλου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2004.

Ο Φώκος νόμιζε ότι μισούσε το σχολείο, του Βαγγέλη

Ηλιόπουλου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2001.

Όταν οι γονείς πηγαίνουν σχολείο, του Μπλουμ Μπέκη, εκδ. Ζερβόδειλος, Αθήνα 2000.

Βιβλιογραφικές /μουσικές πληροφορίες – εικόνες

Εικόνες

Φωτογραφίες

Μουσική

Εθν. Πιν.: Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, Αθήνα.

«Τα δελφίνια», Β. Δ. Αναγνωστόπουλος, από ανέκδοτη συλλογή.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

- **Γ. Σικελιώτης, Οικογένεια, 1961 - 1970, πλαστικό σε μουσαμά, 122 Χ 100 εκ., Εθν. Πιν.**

(μότο) Γ. Ρίτσος, στο «Με λογισμό και μ' όνειρο» με στίχο και με χρώμα …, Π.Τ.Δ.Ε. /Ε.Κ.Π.Α., επιμ. Τ. Καλογήρου, Σ. Χατζηδημητρίου - Παράσχου, ΥΠ.ΠΟ / ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Η γελαστή οικογένεια, Μ. Γουμενοπούλου, Άστρα,

βότσαλα και νότες, Ηράκλειτος, Αθήνα 1985.

«Εμείς του ’60 οι εκδρομείς», Ημερολόγιο 1999, Μεταίχμιο, Αθήνα 1998.

Η κουκουβάγια και η πέρδικα, Γ. Α. Μέγας, Ελληνικά Παραμύθια, τομ. β΄, Αθήνα 1971.

[Πουλί], λεπτ. από ποδόγυρο νυφικού πουκάμισου από τη Σκύρο, 18ος - 19ος αι., Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.

Ποιος διευθύνει; Τζ. Ροντάρι, Το βιβλίο με τα λάθη, Τεκμήριο, Αθήνα 1996.

Κ. Γραμματόπουλος, [Οικογένεια], στο Ε. Γεραντώνης, Αλφαβητάριο. Τα Καλά Παιδιά, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1950

Νανουρίσματα και ταχταρίσματα, α. Ε. Σαραντή - Σταμούλη, Δημοτικά τραγούδια της Θράκης, Θρακικά, 11,1939 - β. Κ. Καραπατάκης,

«Η μάνα και το παιδί στα παλαιότερα χρόνια,» Αθήναι 1983 - γ. Κ. Βαρζώκας, «Ἤπειρος», Ζωγράφειος Αγών ήτοι Μνημεία της Ελληνικής Αρχαιότητος ζώντα εν τω νυν Ελληνικό λαώ, τομ. α΄, εν Κωνσταντινουπόλει 1891 - δ. Γ. Βενετούλιας, Της Κύθνου τα τραγούδια, Δήμος Κύθνου, Κύθνος 1999.

 Αγγελος (;), Παναγία Γλυκοφιλούσα η «Καρδιώτισσα» (λεπτ.), μέσα 15ου αι., αυγοτέμπερα

σε προετοιμασμένο ξύλο, 104,5 Χ 64 εκ., Μουσείο Ζακύνθου.

Γ. Ιακωβίδης, Μητρική στοργή, 1889, λάδι σε μουσαμά, 90,2 Χ 66 εκ., Εθν. Πιν.

[Η Αρετούσα], Β. Κορνάρος, Ερωτόκριτος, απόδ. Κ. Πούλος, Παπαδόπουλος, Αθήνα 2000.

Θ. Χατζημιχαήλ, Ερωτόκριτος και Αρετούσα, υδατογραφία,

127 Χ 74 εκ., Συλλογή Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος.

♫ **«Τα ’μαθες Αρετούσα μου», στο CD Ερωτόκριτος και Αρετή, Γ. Μαρκόπουλος, Mercury 2003.**

«Τα θλιβερά μαντάτα», στο CD *Ερωτόκριτος,* Χ. Χαλαρής, EMI I994

Θα σ’ αγαπώ ὁ,τι κι αν γίνει, D. Gliori, απόδ. Φ. Μανδηλαράς, Πατάκης, Αθήνα 1999

Ο παππούλης, Β. Ρώτας, Αυγούλα, Αθήνα 1974

Φ. Στεφανίδη, [Σεπτέμβριος], στο Μ. Στεφανίδης, Οι δώδεκα μήνες, Σίγμα, Αθήνα 1996.

Η κλώσα, Χ. Χατζηγιαννιού, Το πήλινο κανάτι, Δρυμός, Αθήναι 1984.

(πάνω αριστερά) Γ. Μόραλης, Έγκυος γυναίκα (λεπτ.), 1948, λάδι σε μουσαμά, 102 X 65 εκ., Εθν. Πιν. - (πάνω κέντρο) B. Peter, Madona of Venice beach n. 3 (λεπτ.), λάδι σε καμβά, 30 X 25 εκ., 1995, Μουσείο Φρυσίρα Αθήνα -

(πάνω δεξιά) Παναγία Οδηγήτρια (λεπτ.), α΄ πλευρά αμφιπρόσωπης φορητής εικόνας, τελευταίο τέταρτο 12ου αι., αυγοτέμπερα σε ξύλο, 115 Χ 77 εκ., Βυζαντινή Συλλογή, Καστοριά - (κάτω αριστερά) Γ. Μπουζιάνης, Γυναίκα με λουλούδια (λεπτ.), 1923, υδατογραφία, 56 Χ 73 εκ·, Εθν. Πιν. - (κάτω κέντρο) Γ. Ιακωβίδης, Μητρική στοργή (λεπτ.), ό.π, - (κάτω δεξιά) Γ. Σικελιώτης, Οικογένεια (λεπτ.), ό.π.

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

[Ο Άρθουρ στο σχολείο], στο M. Brown, Ο Άρθουρ βλέπει πολλή τηλεόραση, Modern Times, Αθήνα 1999

(μότο) Ρ. Καρθαίου, στο Κ.Ε.Π.Β., Το Χρυσό Μήλο, Τα Χρυσά Βιβλία, Αθήνα 1985.

Η πρώτη μέρα στο σχολείο
(αποστ.) Κ. Γκούτμαν, Σύγχρονοι Ορίζοντες, Αθήνα 1998

Σχολική τάξη του Δημοτικού Σχολείου

Κονταριώτισσας Πιερίας, 1961 - 62.

Ε. Duigeman (ActionAid Αγγλίας), Σχολείο στο Μπανγκλαντές, στο Παιδιά του κόσμου – πολίτες του κόσμου, ActionAid Ελλάς – ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Η Μαργαρίτα, Μ. Στασινόπουλος, Αρμονία, Αθήνα 1956.

Ν. Λύτρας, Δεν θέλει το σχολείον, π. 1884, υδατογραφία σε χαρτόνι, 30 Χ 19 εκ., Συλλογή Φαίδωνα και Λυδίας Κυμπάρη, Αθήνα.

Ξ...όπως ξιφίας,
Μ. Φραγκιά, Το αλφαβητάρι της φύσης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.

Ο παπαγάλος,

Ζ. Παπαντωνίου, Χελιδόνια, Αθήναι 1920.

♫ **«Παπαγάλος», στο CD Το μαντήλι της νεράιδας, LYRA 2000.**

[Το στοίχημα], Μ. Λοΐζου, Και το μικρό παιδάκι τρέχει στην αγκαλιά της μαμάς του να συναντήσει την αγάπη, Πατάκης, Αθήνα 1996.

Γ. Γεωργιάδης, Μάνα και παιδί, ορείχαλκος, ύψος 63 εκ., 1964, Συλλογή Νίκου Γρηγοράκη, Αθήνα.

Λύσεις και απαντήσεις

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η κουκουβάγια και η πέρδικα. Κέντημα.

Περιεχόμενα

Β.Δ. Αναγνωστόπουλος,
Τα δελφίνια (ποίημα) 6
Και σου μιλώ για..... 7

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ 10

Μαρία Γουμενοπούλου,
Η γελαστή οικογένεια
(ποίημα)..... 12

Η κουκουβάγια και η πέρδικα
(λαϊκός μύθος)..... 16

Τζιάνι Ροντάρι,
Ποιος διευθύνει; 22

Νανουρίσματα και
Ταχταρίσματα..... 27

Βιτσέντζος Κορνάρος,
[Η Αρετούσα] (ποίημα) 34

Ντέμπι Γκλιόρι,
Θα σ' αγαπώ ό,τι
κι αν γίνει..... 40

Βασίλης Ρώτας,
Ο παππούλης (ποίημα)..... 47

Χρυσούλα Χατζηγιαννιού,
Η κλώσα..... 51

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ.. 60

Κλοντ Γκούτμαν,
Η πρώτη μέρα
στο σχολείο..... 61

Μιχάλης Στασινόπουλος,
Η Μαργαρίτα (ποίημα)..... 71

Μαρία Φραγκιά,
Ξ ... όπως ξιφίας 75

Ζαχαρίας Παπαντωνίου,
Ο παπαγάλος (ποίημα) ... 83

Μάρω Λοϊζου,
[Το στοίχημα] 89

Μικρή βιβλιοθήκη 95

Βιβλιογραφικές / μουσικές πληροφορίες – εικόνες ..100

Λύσεις και απαντήσεις...112

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμου και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.